

DOI 10.31865/2414-9292.23.2025.334910

УДК 378.035:34:[37.011.3-051:62/.64]

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ: КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ

Олександр Семесенко

аспірант другого року навчання
кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет
м. Дніпро, Україна
ORCID ID 0009-0009-0190-2245
alexsemesenko@gmail.com

Анотація. У статті здійснено аналіз теоретичного матеріалу стосовно сутності інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти, яку розуміємо як інтегральне, багатоаспектне системне поняття, сукупність критеріальних ознак якого складає: сформованість знань щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою; наявність інформаційного світогляду та візуального мислення, ціннісних орієнтацій, мотивації до набуття професії менеджера освіти; розвинені особисті та професійні якості для ефективної управлінської діяльності; уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології для супроводу управлінської діяльності. У результаті аналізу наукових розвідок в структурі виокремлено три взаємопов'язані компоненти: когнітивний, аксіологічний та діяльнісний та відповідні критерії: інформаційно-пізнавальний (система професійних знань із застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою; інформаційний світогляд; візуальне (просторове) мислення); ціннісно-мотиваційний критерій (система ціннісних орієнтацій, наявність позитивної мотивації до набуття професії менеджера; особисті та професійні якості для ефективної управлінської діяльності); діяльнісно-рефлексивний (уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології; інформаційно-технологічний супровід управлінської діяльності; прагнення до професійного саморозвитку та самореалізації на основі саморефлексії).

Зроблено висновок, що інформаційно-технологічна компетентність надає можливість майбутнім менеджерам освіти орієнтуватися, шукати необхідну інформацію та вбудувати її у свою систему діяльності, використовувати її для вирішення освітніх, управлінських, дослідницьких проблем за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів.

Ключові слова: менеджмент освіти; інформаційно-технологічна компетентність; знання; технологічне мислення; менеджер освіти; структурні компоненти; професійна підготовка.

Постановка проблеми. Період побудови інформаційної цивілізації людства характеризується швидким розвитком науки та високотехнологічним виробництвом, переглядаючи наукові та освітні концепції, засновані на досягненнях кібернетики, інформатики, синергетики, психології та ряду інших наук. Розробка якісно нових засобів комунікацій, загальної електронізації та комп'ютеризації суспільства, широке використання нових інформаційних

технологій призвело до значних змін у сферах матеріального виробництва, наукових досліджень, освіти та соціального життя суспільства.

Основна характеристика людської діяльності стає інформацією як невичерпний, відновлюваний ресурс людства, основна цінність суспільства. Відносини людини зі світом інформаційних технологій та комп'ютерних систем, створених ним, є складними та суперечливими. З одного боку, вони сприяють його розвитку, розширюють культурну сферу життя, породжують нові значення -формування центрів, з іншого боку, мають деформуючий ефект, змінюючи соціальне та духовно-інтелектуальне середовище, спосіб мислення та менталітету, масштаби культурних норм та цінностей, міжособистісних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблеми формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів у контексті особливостей їх професійної діяльності доводить, що сьогодні ця проблема набуває особливої значущості. Під інформаційно-технологічною компетентністю сучасного менеджера розуміємо цілісне інтегративне професійно значуще утворення у структурі особистості майбутнього спеціаліста в галузі управління, що репрезентує сукупність професійних знань щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності, що визначає інформаційно-технологічну готовність та професійний рівень сучасного менеджера (Барбан, 2012).

Наукові дослідження, що окреслили тенденції змін професійної сфери сучасного менеджера завдяки процесам інформатизації, визначили важливість упровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій у практиці роботи сучасних закладів освіти, були проведені вітчизняними науковцями (Барбан, 2012; Берека, 2008; Воробйова, 2010; Воронова, 2013; Даниленко, 2005; Кравченко, 2009; Лунячек, 2012; Романенко, 2010; Сакалюк, 2012; Светлорусова, 2019; Силадій, 2012; Адамович, 2015; Торган, 2011; Хромова, 2012).

У зв'язку з цим формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів набуває актуальності як вимога сучасної науки і практики. Особливо значущим компонентом професійної підготовки менеджерів є розвиток їх інформаційно-технологічної компетентності. Цей аспект стає пріоритетним в умовах активного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які стрімко впроваджуються та інтегруються в усі сфери життя сучасного суспільства. Такі зміни висувають високі вимоги до молодих фахівців, які повинні вміти ефективно застосовувати ІКТ у своїй професійній діяльності.

Отже, одним із ключових завдань підготовки менеджерів в закладах вищої освіти є формування навичок використання сучасних технологій для вирішення складних управлінських завдань. Науковці наголошують щодо необхідності суттєвого оновлення змісту та технологій підготовки сучасних фахівців цієї важливої галузі. Теоретичні й практичні аспекти професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі відображено у наукових працях таких науковців як Адамович, 2015; Торган, 2011; Хромова, 2012.

До найбільш актуальних тем, що піднімаються в сучасних дослідженнях, відносяться: розробка теоретичних, методологічних і методичних основ професійної підготовки майбутніх менеджерів (Мукан & Гаврилюк, 2021); професійна підготовка студентів в рамках академічного середовища закладів вищої освіти (Гладкова, 2022); становлення професійної культури майбутніх керівників закладів вищої освіти (Гончар, 2020).

Узагальнення цих напрямків дозволяє підкреслити важливість синергії між освітньо-професійними стандартами та прикладними потребами суспільства і ринку. Подальшу увагу до цих питань може забезпечити створення високоадаптивних програм навчання, які сприятимуть всебічному розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів.

Сучасний успішний менеджер в освітній сфері – це соціально адаптована особистість, чия професійна діяльність як педагога неможлива без розуміння та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності. Однак існує низка протиріч: між суспільною потребою у кваліфікованих управлінцях, здатних ефективно діяти в умовах модернізації освіти, та недостатнім рівнем розвитку таких компетенцій у керівників освітньої сфери; між запитами суспільства на підготовку менеджерів із високою інформаційно-технологічною компетентністю та браком теоретичних напрацювань і методичних рекомендацій для їхньої підготовки. Ці виклики також включають необхідність відповідати основним критеріям якості освіти в закладах вищої освіти. Аналіз різноманітних підходів до інформаційної підготовки спеціалістів управлінської сфери свідчить, що процес формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх освітніх менеджерів часто обмежується навчанням роботи з комп'ютерними програмами та апаратними засобами, практикою ефективного пошуку інформації у каталогах чи початковими етапами дослідницької діяльності. Водночас, ізолюваність і розрив між цими підходами перешкоджає досягненню головної мети — систематичного та цілісного формування інформаційно-технологічної компетентності у майбутніх менеджерів освіти. У сучасних умовах динамічної

зміни інструментів професійної діяльності перед закладами вищої освіти постає завдання підготувати спеціалістів, які відповідають потребам суспільства. Формування висококваліфікованого фахівця відбувається через цілеспрямований, систематичний і тривалий педагогічний процес, організований освітнім колективом, який впливає на розвиток особистості майбутнього професіонала (Романенко, 2010).

Одне зі стратегічних завдань вищої освіти полягає у формуванні в майбутнього фахівця високого рівня професійної компетентності, адаптованості до швидко мінливих соціальних та економічних умов, до інформаційних навантажень. Визначальна роль у вирішенні цих завдань належить формуванню інформаційно-технологічної компетентності майбутнього менеджера. Аналіз наукової літератури свідчить, що інформаційно-технологічна компетентність майбутніх менеджерів досліджена недостатньо. Більшість праць мають описовий, а не аналітичний і синтетичний характер.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті обґрунтування змісту і структурних компонентів інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти.

Результати дослідження. Дослідження будь-якого об'єкта, процесу чи явища потребує обґрунтування його структури та змісту. Науковці, зокрема С. Литвинова (2008), наголошують, що структура у галузі інформаційної компетентності становить упорядкованість зовнішніх і внутрішніх, тривалих і стійких взаємозв'язків між його окремими компонентами, які забезпечують стійкість і цілісність розуміння об'єкта дослідження.

Інформатизація суспільства призводить до змін в економічній, політичній і соціальній сферах країни, що зумовлює нагальну потребу у створенні нових підходів до підвищення якості підготовки фахівців. Сучасні випускники вищих навчальних закладів потребують іншого комплексу навичок та здібностей для успішної інтеграції в професійне життя. Освітній процес має забезпечити їм не лише засвоєння знань і умінь, але й розвиток здатності ефективно застосовувати їх у практичній діяльності. Підвищені вимоги до освітньої та професійної підготовки молоді диктують необхідність швидкої адаптації до інформаційного середовища та впевненого орієнтування в різноманітних практичних ситуаціях (Петухова, 2008).

О. Пшенична (2020) розглядає інформаційну компетентність як складне індивідуальне психологічне утворення на основі інтеграції теоретичних знань, практичних навичок у галузі інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій та наявності певних особистих якостей (Пшенична, 2020). На думку

П. Грабовського (2007), інформаційна компетентність постає у вигляді універсальних способів пошуку, отримання, обробки, передачі інформації, узагальнення, систематизації та перетворення її у знання (Грабовський, 2007). Тобто інформаційна компетентність є здатністю до інтерпретації, систематизації, критичного оцінювання та аналізу інформації щодо вирішення проблеми. Вона дозволяє формувати аргументовані висновки, використовувати інформацію, отриману під час планування та впровадження діяльності, структурувати інформацію, підпорядковувати її в різних формах.

Розглянемо поняття «технологічна компетентність». Аналіз джерел дозволяє розрізняти технологічну компетентність у вузькому та широкому сенсі. У вузькому сенсі технологічна компетентність означає здатність людини розуміти, присвоювати та впроваджувати інструкції, описувати технології, алгоритм діяльності та її установки. Технологічна компетентність фахівця у широкому сенсі – це наявність навичок будь-якої активності у певній спеціальності. Технологічна компетентність вимагає у майбутнього фахівця знань про сучасні існуючі перспективні технології як у виробничому секторі так і в галузі міжособистісного спілкування, досвід їх практичної реалізації на основі технологічних знань, технологічних навичок (методів активності) та особистої значущості (цінності) професійної діяльності (Buhun & Kravchenko, 2020).

Як зазначають І. Бухун та Л. Кравченко (2020), технологічна компетентність – це базова, інтегративна якість особистості, яка дозволяє сучасному фахівцеві знати і раціонально використовувати у своїй професійній життєдіяльності (незалежно від її предметної спрямованості) основні закони і способи перетворювальної діяльності, відповідні сучасним і перспективним умовам суспільного розвитку, що виявляються в сукупності. ціннісних відносин суб'єктів до своєї професійної діяльності, що забезпечують їх творчий розвиток та функціонування в умовах конкурентного професійного середовища (Бухун & Кравченко, 2020). Розглядаючи проблему технологічної компетентності педагога, Л. Куземко (2015) зазначає, що вона передбачає як високий рівень теоретичних знань у цій галузі, як рівень практичних умінь реалізувати теоретичні становища у викладацькій діяльності, а й уміння адаптувати конкретну технологію під конкретну ситуацію навчання, конкретних учнів, під власні особливості (Куземко, 2015).

Що стосується інформаційно-технологічної компетентності, то можна зазначити, що вона є здатністю орієнтуватися, шукати необхідну інформацію та вбудувати її у свою систему діяльності, використовувати її для вирішення практичних та дослідницьких проблем за допомогою інформаційно-

комунікаційних засобів. Крім того, інформаційно-технологічна компетентність – це й певна грамотність, яка дозволяє активно самостійно обробляти інформацію, сприяє прийняттю нових рішень у непередбачених ситуаціях з використанням технологічних засобів, що означає успішне використання знань та умінь для вирішення окреслених завдань. Інформаційно-технологічна компетентність містить зміст та ступінь задоволення інформаційних потреб особистості; знання методів та законів пошуку, обробки, передачі, обміну, зберігання інформації у просторі та часі; здатність їх використовувати в різних сферах своєї діяльності за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Сформованість інформаційно-технологічної компетентності має забезпечити: інтерес до роботи з інформацією; усвідомлення потреб роботи з інформаційними технологіями; знання методів роботи з інформацією; наявність інформаційних знань, умінь і застосування їх у професійній діяльності; уміння обирати програмні та апаратні засоби для обробки даних; включення в інформаційну діяльність; удосконалення своїх інформаційних знань, умінь на основі самоаналізу.

У результаті аналізу підходів до визначення інформаційно-технологічної компетентності в її структурі виокремлено три взаємопов'язані компоненти: *когнітивний, аксіологічний та діяльнісний*. Розглянемо кожний з цих компонентів.

Когнітивний компонент відображає переробку інформації на основі мікрокогнітивних актів, таких як аналіз інформації, що надходить, формалізацію, порівняння, синтез із наявними базами знань, узагальнення, розроблення варіантів використання інформації та прогнозування наслідків реалізації розв'язання проблемної ситуації, організацію зберігання й відновлення інформації в довгостроковій пам'яті, генерування й прогнозування використання нової інформації та взаємодію її з наявними базами знань. Когнітивний компонент також характеризує здатність майбутніх менеджерів усвідомлювати значення і сутність інформації у формуванні сучасного інформаційного суспільства, передбачати загрози та небезпеки, що виникають у цьому процесі, дотримуватись вимог інформаційної безпеки. Формування інформаційно-технологічної компетентності вимагає наявності спеціалізованих знань.

Когнітивний компонент містить знання про інформацію, що містить знання різних джерел інформації, форм і методів роботи з інформацією, знання пошукових інформаційних систем, уміння представляти (презентувати) інформацію. Сукупність таких знань формує інформаційний світогляд фахівця, як певну систему поглядів людини на світ існуючої інформації та місце людини в цьому світі, що містить певні цінності, переконання, ідеали, принципи

пізнання та діяльності. Основу сучасного інформаційного світогляду складають адекватні інформаційні уявлення як сукупність знань про природу інформації, її властивості, закономірності поширення та використання в суспільстві.

Сучасний менеджер сьогодні має не просто вміти користуватися інформацією: а й формувати інформаційний світогляд, дійти розуміння свого місця і сенсу життя в інформаційному суспільстві. Для цього майбутньому менеджеру освіти необхідні знання, які розкривають: роль інформації в життєдіяльності суспільства і кожної людини етапи становлення інформаційного суспільства; відмінні риси інформаційного суспільства; особливості інформаційних ресурсів; феномен інформації та її властивості; основні універсальні закони функціонування інфосфери; систему глобальних принципів відбору найважливішої інформації; інформаційне середовище людини, його формування та функціонування; чинник, що визначають взаємодію людини з інформаційним середовищем; принципи організації знань людини; механізми формування інформаційного середовища людини. *Когнітивному* компоненту інформаційно-технологічної компетентності відповідає *інформаційно-пізнавальний критерій, показниками* якого виступають: система професійних знань із застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою; інформаційний світогляд; візуальне (просторове) мислення.

Аксіологічний компонент інформаційно-технологічної компетентності характеризує сформовану ціннісну систему орієнтацій та визначає спрямованість майбутнього менеджера до набуття майбутньої професії управління освітою. Аксіологічний компонент – це також сукупність інформаційних потреб, мотивів вибору джерел інформації, змісту інформаційної поведінки та інформаційного ставлення до всіх елементів процесу обміну інформацією. Аксіологічний компонент, який містить умови, що сприяють входженню особистості у світ цінностей; що характеризують ступінь мотиваційних спонукань людини, що впливають на ставлення індивідів до роботи і до життя в цілому, позначаються чотири домінуючі типи спонукань – до досягнень, володіння владою, приналежності до групи, компетентності.

Аксіологічний компонент забезпечує усвідомлення цінності роботи з інформацією, мотивацію на пошук значущої інформації, розуміння значення використання інформаційних технологій, прагнення до самоосвіти, цільову установку під час роботи з інформацією, потребу в роботі з інформацією, сформованість суб'єктної позиції учня, орієнтацію в інформаційному середовищі, готовність використовувати інформаційні ресурси як джерело знань. Аксіологічний компонент інформаційно-технологічної компетентності

майбутніх менеджерів зумовлює спрямовує їх професійну діяльність, визначаючи мотиви і цінності, та характеризує установки особистості на набуття необхідних знань. Аксіологічному компоненту інформаційно-технологічної компетентності відповідає мотиваційно-ціннісний *критерій, показниками* якого виступають: система ціннісних орієнтацій, наявність позитивної мотивації до набуття професії менеджера; особисті та професійні якості для ефективної управлінської діяльності

Діяльнісний компонент інформаційно-технологічної компетентності визначає практичну підготовку майбутнього менеджера освіти, його здатність застосовувати ІКТ в управлінській діяльності. Діяльнісний компонент розуміється як набір навичок використання технічних засобів або технологічних процесів для роботи з інформацією, включаючи пошук необхідної інформації, структурування, систематизацію, узагальнення, подання інформації за допомогою технічних засобів. Крім того, діяльнісний компонент містить рефлексивний складник, який розуміється як можливість самооцінювання щодо просуванні на шляху власного шляху розвитку, а також визначення напрямку подальшої діяльності (прогнозування та планування), включаючи знання всіх видів оцінки успіху та самокорекції.

Діяльнісний компонент включає процес розуміння принципів роботи, можливостей та обмежень технічних пристроїв, призначених для автоматизованого пошуку та обробки інформації; знання відмінностей автоматизованого та автоматичного виконання інформаційних процесів; вміння класифікувати завдання за типами з наступним рішенням та вибором певного технічного засобу залежно від його основних характеристик; розуміння сутності технологічного підходу реалізації діяльності; знання особливостей засобів інформаційних технологій для пошуку, переробки та зберігання інформації, а також виявлення, створення та прогнозування можливих технологічних етапів з переробки інформаційних потоків; технологічні навички та вміння роботи з інформаційними потоками.

Діяльнісному компоненту інформаційно-технологічної компетентності відповідає *діялісно-рефлексивний критерій*, який визначає творче застосування інформації – включає в себе вміння проводити самоконтроль, задоволеність інформаційною діяльністю, рефлексію результатів процесу роботи з інформацією, взаємодію під час передавання інформації, комунікацію та спільну діяльність, корекцію фахової інформації, усвідомлення та критичний аналіз інформаційної діяльності, створення власних творчих проєктів. *Показниками* сформованості інформаційно-технологічної компетентності

майбутніх менеджерів за діяльнісно-рефлексивним критерієм є: уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології; інформаційно-технологічний супровід управлінської діяльності; прагнення до професійного саморозвитку та самореалізації на основі саморефлексії.

На підставі узагальнення вищезазначеного, інформаційно-технологічну компетентність майбутніх менеджерів освіти визначаємо як *інтегральне новоутворення особистості, багатоаспектне системне поняття, що становить сукупність системи знань щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою; розвиненого інформаційного світогляду та візуального мислення, наявності ціннісних орієнтацій та позитивної мотивації до набуття професії менеджера освіти; розвинених особистих та професійних умінь використовувати інформаційно-комунікаційні технології для ефективної управлінської діяльності.*

Висновки з дослідження. Таким чином, вивчення сутності та змісту інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти дало можливість визначити її структурні компоненти, кожен із яких мав свої критерії та показники, виходячи з розуміння її як системного інтегративного явища. Сукупність критеріальних ознак інформаційно-технологічної компетентності складає: сформованість знань щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою; наявність інформаційного світогляду та візуального мислення, ціннісних орієнтацій, мотивації до набуття професії менеджера освіти; розвинені особисті та професійні якості для ефективної управлінської діяльності; уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології для супроводу управлінської діяльності.

Когнітивному компоненту інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти відповідає інформаційно-пізнавальний критерій, показниками якого виступають: система професійних знань із застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні освітою; інформаційний світогляд; візуальне (просторове) мислення. Аксіологічному компоненту інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти відповідає ціннісно-мотиваційний критерій, показниками якого виступають: система ціннісних орієнтацій, наявність позитивної мотивації до набуття професії менеджера; особисті та професійні якості для ефективної управлінської діяльності. Діяльнісному компоненту інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів освіти відповідає діяльнісно-рефлексивний критерій. Показниками сформованості інформаційно-технологічної компетентності майбутніх менеджерів за діяльнісно-

рефлексивним критерієм є: уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології; інформаційно-технологічний супровід управлінської діяльності; прагнення до професійного саморозвитку та самореалізації на основі саморефлексії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамович, І. В. (2015). Розвиток інформаційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в післядипломній педагогічній освіті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Тернопіль.
2. Барбан, М. М. (2012). Підготовка менеджерів освіти до управління соціально-педагогічними проектами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса.
3. Берека, В. Є. (2008). Фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти : теорія і методика. Хмельницький : ХГПА.
4. Бухун, І., & Кравченко, Л. (2020). Технологічна компетентність здобувачів вищої освіти як проблема педагогічної науки і практики. *Українська професійна освіта*, 7, 115–122. <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2020.7.238050>
5. Воробйова, Є. В. (2010). Педагогічні умови формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх менеджерів адміністративної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця.
6. Воронова, С. В. (2013). Підготовка менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями в умовах післядипломної освіти : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04. Одеса.
7. Гладкова, В. (2022). Професійна підготовка магістрів менеджменту до діяльності в екстремальних умовах. *Освітологічний дискурс*, 37(2), 133–147.
8. Гончар, Л. В. (2020). Актуальні питання формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій школі*, 68(1), 226–230.
9. Грабовський, П. П. (2007). Інформаційна компетентність учителя середньої школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, Вип. 37. <http://eprints.zu.edu.ua/1955/>.
10. Даниленко, Л. І. (2005). Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Київ.
11. Кравченко, Л. М. (2009). Наукові основи підготовки менеджера освіти у системі неперервної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Полтава, 2009.
12. Куземко, Л. В. (2015). Зміст, форми і методи формування технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*, 2 (10), 159–169.
13. Литвинова, С. Г. (2008). Формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) вчителів-предметників. *Інформаційні технології та засоби навчання*, Вип. 5. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em5/emg.html>.
14. Лунячек, В. Е. (2012). Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 Харків.
15. Мукан, Н., & Гаврилюк, М. (2021). Методологія педагогіки: сутність, принципи, підходи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(106), 121–128.
16. Петухова, Л. Є. (2008). Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 1, 3–5.

17. Пшенічна, О. С. (2020). Інформаційна компетентність майбутнього менеджера організацій: педагогічний аспект. *Педагогічні науки: теорія та практика*, (2), 163–169. <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/3781>
18. Романенко, Н. А. (2010). Підготовка майбутніх менеджерів освіти до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Одеса.
19. Сакалюк, О. О. (2012). Формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса.
20. Светлорусова, А. В. (2009). Професійна підготовка магістрів управління навчальним закладом на засадах рефлексивного підходу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ.
21. Силадій, І. М. (2012). Професійна підготовка менеджерів освіти до управлінської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 . Київ.
22. Торган, М. М. (2011). Підготовка менеджерів освіти до здійснення контрольно-діагностичних функцій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 Одеса.
23. Хромова, В. С. (2012). Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Луганськ.

INFORMATION AND TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATION MANAGERS: COMPONENTS, CRITERIA, INDICATORS

Oleksandr Semesenko

PhD student of the second year of study of the Department of
Theory and Practice of Technological and Vocational Education
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Dnipro, Ukraine,

ORCID ID 0009-0009-0190-2245

alexsemenko@gmail.com

Abstract. The article analyzes the theoretical material concerning the essence of information and technological competence of future education managers, which we understand as an integral, multidimensional systemic concept, the totality of its criterial features is: formed knowledge on the application of information and communication technologies in education management; the presence of information worldview and visual thinking, value orientations, motivation to the profession of education manager; developed personal and professional competence of future education managers. As a result of the analysis of scientific research, three interrelated components are identified in the structure: cognitive, axiological and activity components and corresponding criteria: information and cognitive (system of professional knowledge on the application of information and communication technologies in education management; information worldview; visual (spatial) thinking); value-motivational criterion (system of value orientations, positive motivation to acquire the profession of manager; personal and professional qualities for effective management); activity-reflective criterion (ability to use information and communication technologies; information and technological support of management activities; striving for professional self-development and self-realization based on self-reflection).

It is concluded that information and technological competence enables future education managers to navigate, search for the necessary information and integrate it into their system of

activity, use it to solve educational, managerial, research problems with the help of information and communication tools. The study of the essence and content of information and technological competence of future education managers made it possible to determine its structural components, each of which had its own criteria and indicators, based on the understanding of it as a systemic integrative phenomenon. The set of criteria for information and technological competence is: the formation of knowledge regarding the application of information and communication technologies in educational management; the presence of an information worldview and visual thinking, value orientations, motivation to acquire the profession of an educational manager; developed personal and professional qualities for effective management activity.

Keywords: education management; information and technological competence; knowledge; technological thinking; education manager; structural components; professional training.

REFERENCES

1. Adamovych, I. V. (2015). Rozvytok informatsiinoi kompetentnosti kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv v pislidyplomnii pedahohichnyi osviti [Development of information competence of heads of general educational institutions in postgraduate pedagogical education]. Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil. [in Ukrainian].
2. Barban, M. M. (2012). Pidhotovka menedzheriv osvity do upravlinnia sotsialno-pedahohichnymy proektamy [Training of education managers to manage socio-pedagogical projects]. Candidate's thesis. Odesa. [in Ukrainian].
3. Bereka, V. Ye. (2008). Fakhova pidhotovka mahistriv z menedzhmentu osvity : teoriia i metodyka [Professional training of masters in educational management: theory and methodology]. Khmelnytskyi : KhHPA. [in Ukrainian].
4. Bukhun, I., & Kravchenko, L. (2020). Tekhnolohichna kompetentnist здобувачів вищої освіти як проблема педагогічної науки і практики [Technological competence of higher education students as a problem of pedagogical science and practice]. *Ukrainska profesiina osvita*, 7, 115–122. <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2020.7.238050> [in Ukrainian].
5. Vorobiova, Ye. V. (2010). Pedahohichni umovy formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh menedzheriv administratyvnoi diialnosti [Pedagogical conditions for the formation of an individual style of professional activity of future managers of administrative activities]. Extended abstract of candidate's thesis. Vinnytsia. [in Ukrainian].
6. Voronova, S. V. (2013). Pidhotovka menedzheriv osvity do roboty z hromadskymy orhanizatsiiamy v umovakh pislidyplomnoi osvity [Training of education managers to work with public organizations in the context of postgraduate education]. Candidate's thesis. Odesa. [in Ukrainian].
7. Hladkova, V. (2022). Profesiina pidhotovka mahistriv menedzhmentu do diialnosti v ekstremalnykh umovakh [Professional training of masters of management for work in extreme conditions]. *Osvitolohichni dyskurs*, 37(2), 133–147. [in Ukrainian].
8. Honchar, L. V. (2020). Aktualni pytannia formuvannia kultury profesiinoi diialnosti maibutnikh menedzheriv v osvitnomu seredovyshchi universytetu [Current issues of forming a culture of professional activity of future managers in the educational environment of the university]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii shkoli*, 68(1), 226–230. [in Ukrainian].
9. Hrabovskyi, P. P. (2007). Informatsiina kompetentnist uchytelia serednoi shkoly [Information competence of a secondary school teacher]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 37. <http://eprints.zu.edu.ua/1955/>. [in Ukrainian].
10. Danylenko, L. I. (2005). Teoretyko-metodychni zasady upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of managing innovative activities in general educational institutions]. Extended abstract of doctoral's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Kravchenko, L. M. (2009). Naukovi osnovy pidhotovky menedzhera osvity u systemi

neperervnoi pedahohichnoi osvity [Scientific foundations of training an education manager in the system of continuous pedagogical education]. Extended abstract of doctoral's thesis. Poltava, 2009. [in Ukrainian].

12. Kuzemko, L. V. (2015). Zmist, formy i metody formuvannia tekhnolohichnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnykh spetsialnostei. *Osvitolohichni dyskurs*, 2 (10), 159–169. [in Ukrainian].

13. Lytvynova, S. H. (2008). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti (IKK) vchyteliv-predmetnykiv [Formation of information and communication competence (ICC) of subject teachers]. *Informatsiini tekhnolohii ta zasoby navchannia*, 5. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em5/emg.html>. [in Ukrainian].

14. Luniachek, V. E. (2012). Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky kerivnykh kadrov v umovakh mahistratury do upravlinnia yakistiu osvity [Theoretical and methodological principles of professional training of managerial personnel in the conditions of a master's degree in education quality management]. Extended abstract of doctoral's thesis. Kharkiv. [in Ukrainian].

15. Mukan, N., & Havryliuk, M. (2021). Metodolohiia pedahohiky: sutnist, pryntsypy, pidkhody [Methodology of pedagogy: essence, principles, approaches]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 2(106), 121–128. [in Ukrainian].

16. Pietukhova, L. Ye. (2008). Informatychna kompetentnist maibutnoho fakhivtsia yak pedahohichna problema [Information competence of the future specialist as a pedagogical problem]. *Kompiuter u shkoli ta simi*, 1, 3–5. [in Ukrainian].

17. Pshenichna, O. S. (2020). Informatsiina kompetentnist maibutnoho menedzhera orhanizatsii: pedahohichni aspekt [Information competence of the future manager of organizations: pedagogical aspect]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*, 2, 163–169. <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/3781> [in Ukrainian].

18. Romanenko, N. A. (2010). Pidhotovka maibutnikh menedzheriv osvity do profesiinoi diialnosti v umovakh innovatsiinoho seredovyscha [Preparation of future education managers for professional activity in an innovative environment]. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa. [in Ukrainian].

19. Sakaliuk, O. O. (2012). Formuvannia hotovnosti menedzheriv osvity do profesiinoi diialnosti v polikulturnomu navchalnomu seredovyschi [Formation of readiness of education managers for professional activity in a multicultural educational environment]. Candidate's thesis. Odesa. [in Ukrainian].

20. Svetlorusova, A. V. (2009). Profesiina pidhotovka mahistriv upravlinnia navchalnym zakladom na zasadakh refleksyvnogo pidkhodu [Professional training of masters of educational institution management based on the principles of a reflective approach]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].

21. Syladii, I. M. (2012). Profesiina pidhotovka menedzheriv osvity do upravlinskoj diialnosti [Professional training of education managers for managerial activities]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].

22. Torhan, M. M. (2011). Pidhotovka menedzheriv osvity do zdiisnennia kontrolno-diahnostychnykh funktsii [Training of education managers for the implementation of control and diagnostic functions]. Candidate's thesis. Odesa. [in Ukrainian].

23. Khromova, V. S. (2012). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh menedzheriv do innovatsiinoj profesiinoj diialnosti [Pedagogical conditions for the training of future managers for innovative professional activities]. Extended abstract of candidate's thesis. Luhansk. [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
17.03.2025 р.